UNIVERZITA
PARDUBICE

Studentská 95
532 10 PARDUBICE
https://www.upce.cz/

To, co společnost očekává od Zákona o PZH, nelze zajistit pouhým nafukováním požadavků

Miloš Ferjenčík

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

1. Koncept prevence

- Prevence závažných havárií znamená snižovat pravděpodobnost a omezovat následky závažných havárií v dotčených objektech.
- Cílem je trvalé zlepšování/nezhoršování v průběhu života objektu.

Toto společnost očekává

⇒ Jaké činnosti mají být prováděny v dotčených objektech za účelem prevence závažných havárií?

Koncept prevence podle Směrnice Seveso

- Doložd provádění dvou hlavních činností v objektu:

I) analýza, oceňování a hodnocení rizik

II) zavedení systému řízení bezpečnosti

  - Smysl obou vyplývá z přítomnosti zdrojů rizika v objektu.
  - Hlavní činnost II) je popsána jako soubor dílčích činnosti i) až vii):
    - i) organizace a personál
    - ii) identifikace a ocenění hlavních zdrojů rizika
    - iii) zvládání provozu
    - iv) řízení změn
    - v) plánování pro případ nouze
    - vi) sledování výkonů
    - vii) revize a přezkum

Koncept Směrnice: Dolož hlavní činnosti I, II

- Mezi činnostmi je řada vzájemných souvislostí.
- Přirozeným ústředním bodem obou hlavních činností I) a II) je dílčí činnost ii).
- Hlavní činnost I) a dílčí činnosti i), iii), iv), v) a vi) musejí především odrážet výsledky dílčí činnosti ii). Dělají se s ohledem na činnost ii).
- Dílčí činnost vi) vnáší do systému řízení bezpečnosti nezbytnou zpětnou vazbu.
- Dílčí činnost vii) udržuje dílčí činnosti i) až vi) v potřebné kondici.

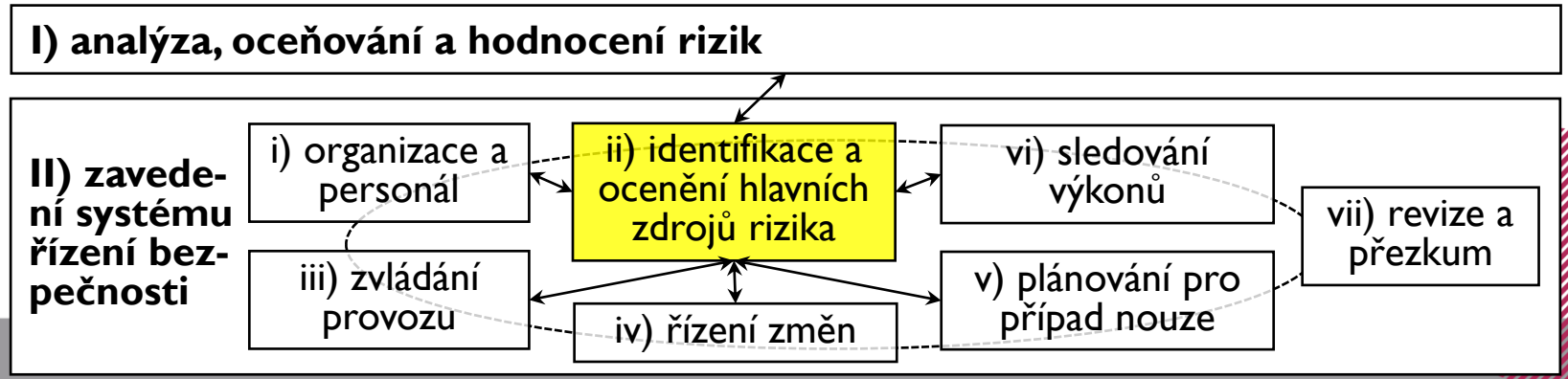

Koncept Směrnice: Dolož hlavní činnosti I, II

- Zpětná vazba nežádoucích událostí, která je součástí dílčí činnosti vi),
- Zajišťuje, aby v průběhu stárnutí objekt bezpečnostně nedegradoval nebo se dokonce zlepšoval.

Mechanismus zpětné vazby:

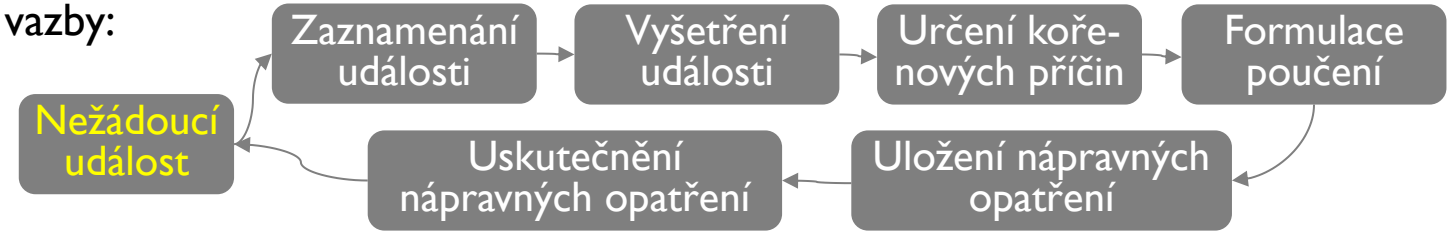

- Nežádoucí události pro zpětnou vazbu se volí s ohledem na činnost ii) identifikaci a ocenění hlavních zdrojů rizika.
- Nápravná opatření modifikují vhodně dílčí činnosti řízení bezpečnosti.

1. Koncept prevence

- Na počátku života objektu je stav PZH nějak nastaven.
- Trvalého zlepšování/nezhoršování v průběhu života objektu se má dosahovat průběžnými aktualizacemi všech dílčích činností, přičemž
  - Měřítkem správnosti aktualizací je hlavní činnost I)
  - Podnětem pro aktualizace je zpětná vazba provozních událostí v rámci dílčí činnosti vi)

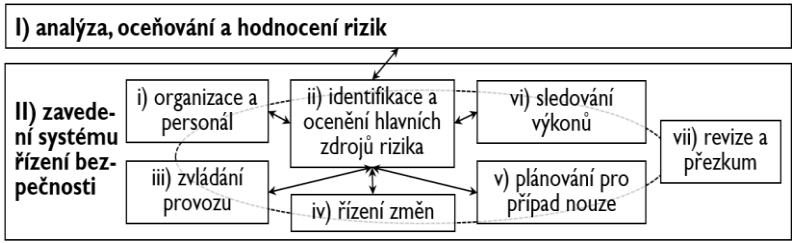

Takto se podle Směrnice Seveso naplňuje očekávání společnosti.

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

2. Příklad reálné evoluce objektu

- V obci byla dešťová kanalizace – betonový potrubní řad vyústěný do potoka, ke kterému se připojují svody srážkových vod a přepady septiků jednotlivých budov v obci v hloubce cca 2,5 – 3 m.

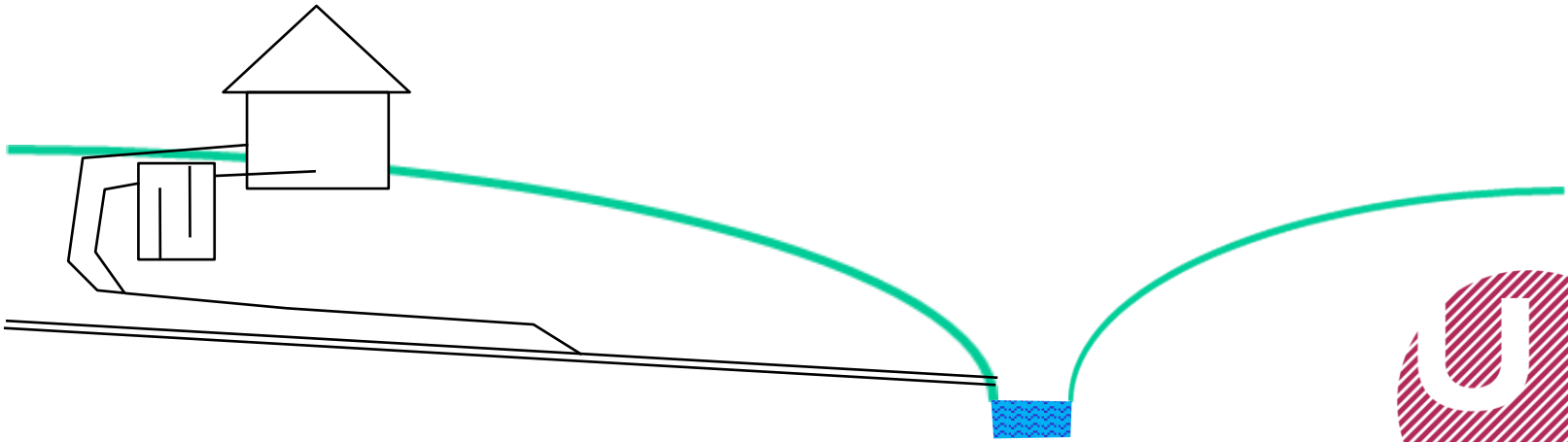

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Po letech přechod na systém smíšené kanalizace, která ústí do ČVO.
  U domů instalovány revizní šachty. Občané mají připojit odpadní potrubí k řadu.
  Mnozí se připojí potrubím v hloubce cca 1 m zapojeným přímo do šachty.

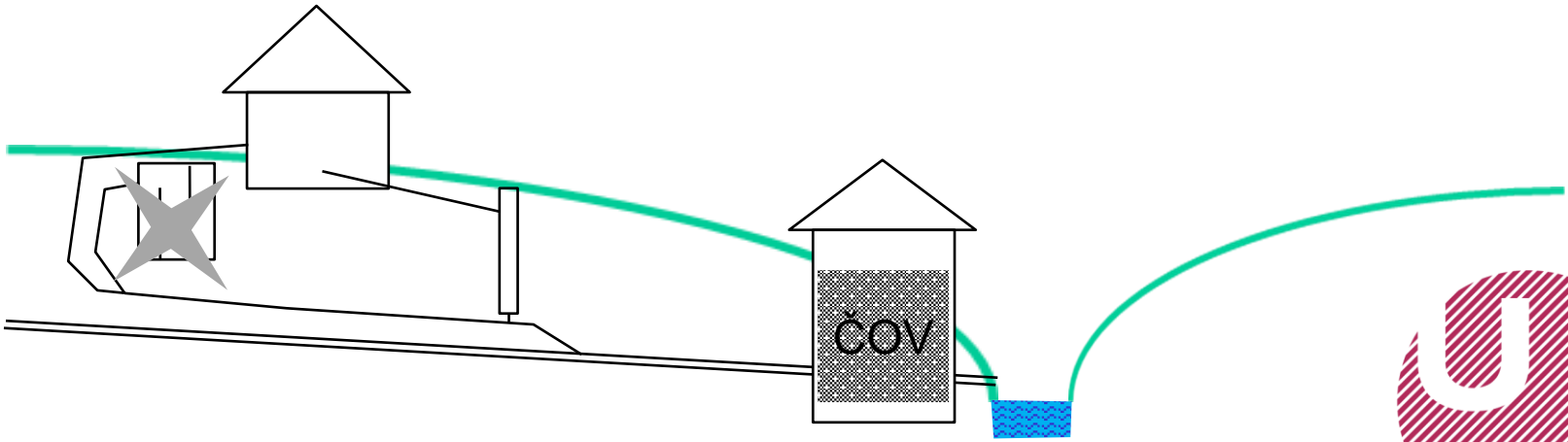

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Po těchto změnách začalo docházet k nežádoucím událostem:
  - Ucpávání odtoků z jednotlivých domů

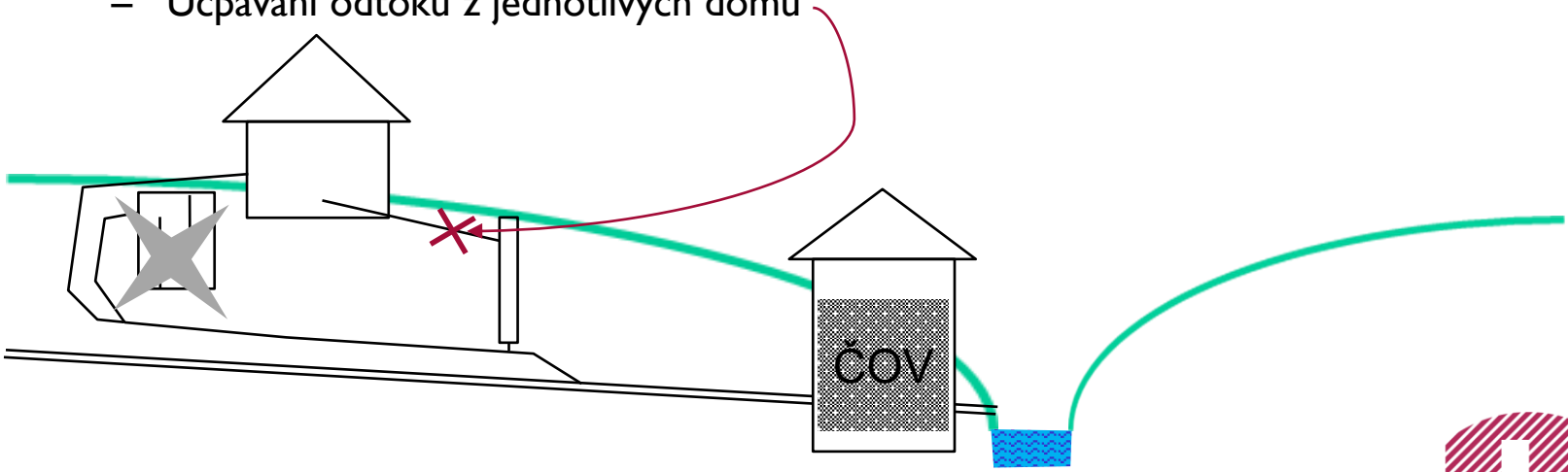

Aktualizace systému řízení bezpečnosti se vyvíjela ve třech etapách v návaznosti na vývoj určení kořenových příčin.

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Prvotní identifikace příčin:
  používání vlhčených ubrousků
  - Nehoda poukazuje na podceněný/opominutý zdroj rizika
- Prvotní nápravné opatření:
  kampaň proti vlhčeným ubrouskům
  - Náprava pozměňuje určité dílčí činnosti
- Jenže další zkušenosti ukázaly, že
  - Tento druh nehod nastával opakovaně.
  - Nastával i bez přítomnosti vlhčených ubrousků v odpadu.
  - Stával se jen těm, kdo se připojili k řadu přes revizní šachtu.

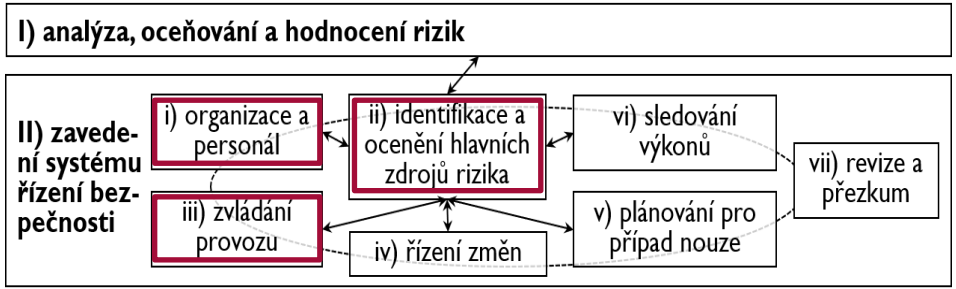

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Druhotná identifikace příčin:
  ucpání nastává kvůli poměrům v šachtě, odpadní potrubí nemělo být zaústěno do šachty.
  - Identifikace zdroje rizika při navrhování podceněna.
  - Instrukce „připojit odpadní potrubí k řadu“ nedostatečně konkrétní.

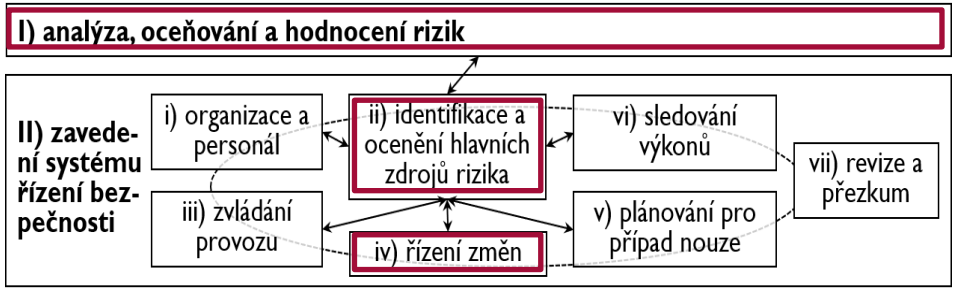

- Druhotné nápravné opatření:
  rekonstrukce připojení odpadního potrubí, přijetí odpovědnosti provozovatele za identifikaci zdroje a návrhu opatření, nespoléhat, že:
  - před revizní šachtou není potrubí majetkem provozovatele,
  - z názvu šachty by mělo být jasné, že slouží jen k revizím.

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Třetí identifikace příčin:
  Provozovatel měl
  - předem informovat klienty o správném připojení,
  - provádět přejímku přípojek.

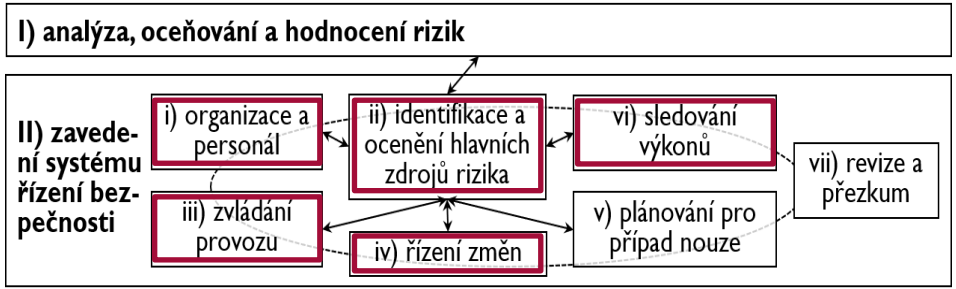

- Třetí nápravné opatření:
  Provozovatel nesmí zneužívat svou pozici.
- Nemůže se zbavit odpovědnosti za objekt, z něhož má zisk:
  - určuje jeho správnou podobu,
  - zná předpoklady pro jeho správné fungování
  - a neměl by předpokládat tyto znalosti u klientů.

2. Příklad reálné evoluce objektu

- Ilustruje, jak by mělo probíhat trvalé zlepšování prevence.
  - Zpětná vazba v rámci činnosti vi) se neaplikuje izolovaně, tj. bez ohledu na ostatní činnosti
  - Vodítkem je vztah k činnosti ii)
    - Může se týkat známého zdroje rizika nebo identifikovat nový
  - Její naléhavost je dána výsledkem činnosti I).
  - Je podnětem pro aktualizace činností i), iii) – vi).

- Činnosti řízení bezpečnosti spolu mnohonásobně souvisejí!

Pro naplnění toho, co společnost čeká od prevence, je důležitější uvědomovat si a respektovat vztahy a souvislosti jednotlivých činností, než jejich detailní popis.

Toto je příběh se šťastným koncem

- Ukazuje, jak by měla fungovat prevence podle společenského očekávání
- Provozovatel objektu
  - Uskutečnil zpětnou vazbu nežádoucích událostí
  - A využil ji ke zdokonalení svého systému řízení bezpečnosti
- Nedělal to zcela z dobré vůle
  - Dovedla ho k tomu spolupráce se zainteresovanými subjekty vedená povědomím o souvislostech činností.

⇒ Základem pro naplnění společenských očekávání od PZH je využívání a respektování souvislostí/vztahů mezi činnostmi.

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

Koncept Zákona 224/2015 Sb.

- Dolož provádění dvou hlavních činností v objektu:

A) posouzení rizik

B) zavedení systému řízení bezpečnosti

- Dílčí činnost ii) přesunuta z hlavní činnosti B) do A).
  - Zbývajících šest dílčích činností bylo pojmenováno následovně

    i) organizace a personál >>> 1. lidské zdroje v objektu a jejich řízení,

    iii) zvládání provozu >>> 2. řízení provozu objektu,

    iv) řízení změn >>> 3. řízení změn v objektu,

    v) plánování pro případ nouze >>> 4. havarijní plánování,

    vi) sledování výkonů >>> 5. sledování a hodnocení plnění cílů stanovených politikou prevence závažných havárií a systémem řízení bezpečnosti

    vii) revize a přezkum >>> 6. audit systému řízení bezpečnosti a politiky prevence závažných havárií.

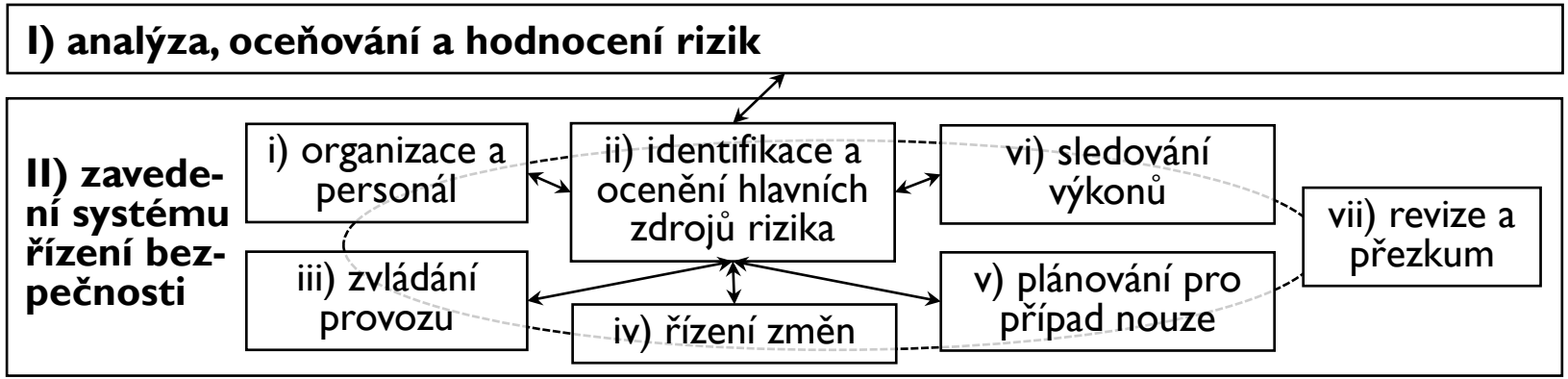

3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH

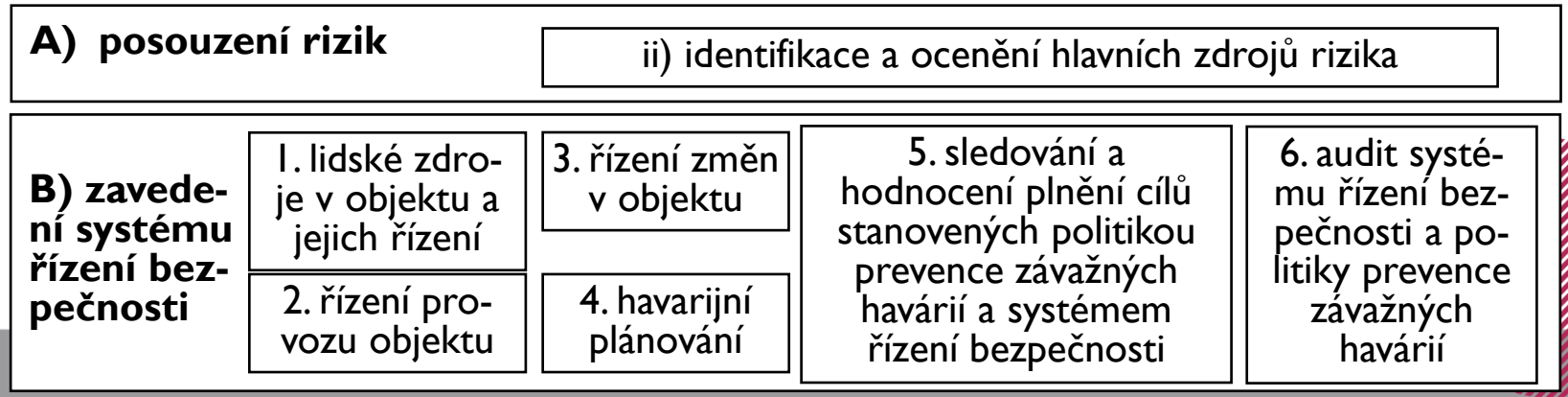

3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH

- Přestalo být vidět, že smysl obou hlavních činností A) a B) vyplývá z přítomnosti zdrojů rizika v objektu.
  - Dílčí činnost ii) přestala být ústředním bodem obou hlavních činností.
  - Přestaly být viditelné vztahy všech ostatních dílčích činností s dílčí činností ii)
- **Zmizelo povědomí o vztazích/ souvislostech.**
  - Jako by identifikace a ocenění hlavních zdrojů rizika souvisela jen s hlavní činností A).
  - Povědomí o souvislostech nahradily prodloužené názvy dílčích činností 5) a 6).

Průvodní jevy a důsledky posunu

- Vědomí o souvislostech chybí, místo něj jsou popisy činností velmi podrobné.
  - Vyhláška 227/15 udává v Příloze II strukturu popisu dílčích činností 1) až 6).
  - Je to 2376 slov na cca 6 stránkách
  - Nevyskytuje se tam však termín zdroj rizika.
- Například: Vyhláška 227/15 v Příloze II, bod 5.2 zavádí zpětnou vazbu do řízení bezpečnosti:
  - Postupy zahrnující systém hlášení, evidence a vyšetřování závažných havárií, nehod, skoronehod nebo selhání bezpečnostních a ochranných systémů.
  - Bohužel ji však nespojuje s identifikací zdrojů rizika.

Chybí-li vědomí o souvislostech, chybí základ pro naplnění společenského očekávání.

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

4. Dědictví neblahých začátků

- Když se ČR připravovala na vstup do EU,
- Byla jako součást harmonizace české legislativy připravena první verze zákona o PZH.

- Hlavní očekávání bylo, že nám pomůže vstoupit do vyspělé Evropy.
  - Situace trochu připomínala Mao-ce-tungův pokus o Velký skok vpřed.
- Očekávání, že tím pomůžeme PZH, bylo až druhotné.
  - Společnost na ně nebyla připravena.
  - Zákon o prevenci závažných havárií vstoupil do nepřipraveného společenského prostředí.

4. Dědictví neblahých začátků

- Od roku 1999 byly směrnice Seveso i Zákon několikrát novelizovány.
  - Terminologické nedostatky byly odstraněny.
- **Koncepční posun českého Zákona o PZH však přetrvává.**
- Ti, kdo berou vážně název zákona, bývají zklamáni:
  - Stále se upřednostňuje mitigace před prevencí.
  - Stále přejímáme novely z EU, aniž bychom je promýšleli a vnitřně přijali.
- Důsledek: Tři nebezpečné formy nespokojenosti
  - Hněv kvůli plýtvání zdroji na zbytečné cíle
  - Skupinová nenávist vůči EU
  - Osobní frustrace těch, kdo se zabývají uplatňováním Zákona

Obsah

1. Koncept prevence
2. Příklad reálné evoluce objektu
3. Posun při tvorbě českého Zákona o PZH
4. Dědictví neblahých začátků
5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

- Společenské očekávání je, že se provozovatelé objektů zajistí nějakou vstupní úroveň prevence a budou ji pomoci zpětné vazby zdokonalovat.
- Naplnění toho společenského očekávání nezajistí popisy, které požaduje legislativa.
  - Například ty, které Vyhláška č. 227/154 požaduje v Příloze II, bod 5.2.:
    - Postupy zahrnující systém hlášení, evidence a vyšetřování závažných havárií, nehod, skoronehod nebo selhání bezpečnostních a ochranných systémů.

Důležitější je používání vhodných postupů v souvislostech dílčích činností řízení bezpečnosti

Především ve vztahu k identifikaci a oceňování zdrojů rizika.

5. Závěr: Co je potřebné pro PZH

- Pokud nebudou dílčí činnosti realizovány s ohledem na jejich souvislosti,
- pak zvyšování požadavků na jejich popis nepřispěje k lepšímu splnění společenských očekávání.
- Jen stupňuje všechny tři nebezpečné formy nespokojenosti.

- Například to hrozí doplňku vyžadovanému Vyhláškou č. 244/23:
  - Bezpečnostní program i bezpečnostní zpráva mají obsahovat

    poučení z přezkumu dřívějších havárií a nehod se stejnými látkami a postupy, jaké jsou používány v objektu, které se staly a) v objektech provozovatele, b) na území ČR v posledních 15 letech a c) na území ostatních členských států EU v posledních 15 letech, a zohlednění získaných relevantních zkušeností a přímý odkaz na konkrétní opatření, která jsou přijata k zabránění takovému typu havárií.
- Bobtnání popisů bez vyjasnění souvislostí jen prohlubuje frustraci.

To, co společnost očekává od PZH, nelze zajistit pouhým nafukováním požadavků

Děkuji za pozornost!

milos.ferjencik@upce.cz